

Referáló csoport a gyárban.- /Referentszkaja grupp na fabrike/-
SZIMONOVA, L.F. - Tekstil'naja Promislenoszt', 8.sz. 1963. aug.
92-93.p.

1962. őszén a Dedovszki Kordgyárban a Moszkvai Népgazdasági Tanács Műszaki Könyvtára kezdeményezésére társadalmi munkában dolgozó referáló csoportot szerveztek.

A csoport tagjai szakemberek voltak, akik tudatában voltak munkájuk fontosságának. A csoport munkája a következő: a gyár műszaki könyvtárában a vezető minden új szerzeményt aszerint osztályoz, melyik szakembert, üzemszert érdekel, kiadja a megfelelő szakreferensnek, aki kéthetenként beszámol a kiosztott anyagról. A referens annotálja a könyvet, az annotáció a könyvben marad. Az így előkészített anyagot kéthavonta odaadják a vezetőknek, hogy olvassák el az annotációkat s ők is megtehetik észrevételeiket. Következő lépésként a gyár műszaki osztályán átnézik a kijelölt könyveket a gyakorlati megvalósítás szempontjából.

A referáló csoport munkájának konkrét eredményei vannak egyes gépek modernizálása terén. Tevékenységük a műszaki propagandát és a műszaki fejlődést egyaránt szolgálja. /F.M./

Indexkésztési módszerek a természettudományok és a műszaki tudományok területén /osztályozó és kulcsszavas rendszerek/.-/Making your own indexing system in science and technology /classification and keyword systems/ - CAMBELL, D.J. - Aslib Proceedings, 15.k.10.sz. 1963.okt. 282-303.p.

Nagybritannia több mint száz könyvtári és tájékoztatási szervének munkáját vizsgálva leginkább sajátos indexelési eljárásokkal találkozhatunk. Ennek egyik oka az, hogy az ismert osztályozási rendszerek túlságosan nyersen választják el az egyes fogalmakat egymástól és nem eléggé rugalmasak. A különböző tárgyszó rendszerek az előbbi hibát nagymértékben kiküszöbölik és kialakításuk is könnyebb, mint a különféle osztályozási rendszereké. Ezeknél a rendszereknél a legfontosabb a rokonértelmű szavak időnkénti ellenőrzése és kiszűrése, illetve kiegészítése.

Az index készítésénél és felhasználásánál három-három szempont érvényesül:

1. a fogalmak meghatározása, amelyekbe a besorolásra kerülő dokumentumok tartoznak;
2. megfelelő deszkriptorok kialakítása;
3. az előbbi pontok alapján a végleges index összeállítása;
4. az érdeklődők által felvetett kérdések pontos meghatározása;

5. a keresett fogalmak lefordítása deskriptorok nyelvére;
6. az így megállapított fogalmaknak megfelelő dokumentumok címeinek kijelölése az indexből.

A fogalmaknak az indexben történő visszakeresése és a kikeresett dokumentumok tárgyhoz kapcsolódása között CLEVERDON érdekes összefüggést állapított meg, amelyre arányszámokat is állított be. Ezek az arányszámok mutatják meg az index használhatóságának fokát.

Az osztályozási és tárgyszórendszerek vizsgálata során az ETO-t, a betűrendes tárgyszórendszert, az alkotó /facet/ osztályozást, az uniterm rendszert vizsgálták meg, a bennük való kutatás eredményességét és a kutatók igényeit figyelembe véve. A hatások százalékos arányát tekintve az uniterm rendszert találták a legjobbnak.

Az osztályozási rendszerek közül az alkotó /facet/ osztályozási rendszer a legmodernebb, mivel a különböző fogalom kategóriákat nem a tudomány szakok alapján, hanem a logikai összefüggések szerint építik fel. A tárgyszavas rendszerek közül az uniterm rendszeren alapuló kulcsszavas indexelési rendszer a legjobb. Itt a legnagyobb problémát a tárgyszavas rendszerekre jellemző szinonimák, azaz rokonértelmű szavak állandó ellenőrzése jelenti.

Egy-egy szakterület, ill. kutatási terület szükségleteinek megfelelő tárgyszavas vagy osztályozó rendszer helyes kiválasztását csak a vonatkozó szakirodalom beható tanulmányozása útján lehet jól elvégezni.

/T.Á./

A tudományos kutatás és a termelés összekapcsolásának elősegítése. - /Helping to link research and production/ - Engineering, 195.k. 5068.sz. 1963.jun. 789 p.

A Gépészeti Kutató Intézet /Production Engineering Research Association - PERA, Leicestershire, Anglia/ "A tudományos kutatás alkalmazása és műszaki szolgáltatások" elnevezésű új létesítményében dolgozó szakemberek feladata a kutatómunka és az ipari termelés közötti termékeny kapcsolat megteremtése, speciális műszaki és gazdasági tanácsadás ellátása.

Az egyes tájékoztató csoportok információkat és konkrét műszaki-gazdasági tanácsokat nyújtanak az ezeket igénylő intézmények részére, főleg a szerszámgépipar, a fémalakítás, az üzemi munka tervezése, fenntartása, a karbantartás, gyártmányszerkesztés, nyersanyag-gazdálkodás, valamint üzemgazdasági, üzemszervezési és különböző "munkatanulmányok" területén.

Az utóbbi tíz évben a PERA Műszaki Kutató Szolgálatára több mint 20 000 kérdésre adott választ, melynek nyomán sok üzemi, műszaki, technológiai, üzemgazdasági stb. probléma nyert kedvező megoldást és jelentős gazdasági eredményeket hozott.

A PERA tagjai egy ideig csak angol és nemzetközösségi államok vállalatai lehettek, ma már külföldi cégek is beléphetnek az egyesült tagság "különleges osztályá"-ba - így módon megkapják az általános kutatásra vonatkozó összes tájékoztatást, s ugyanakkor speciális igényeiket is kielégíthetik.

A PERA új székháza könyvtárában kb. 150 000 szakkönyv tárol.

Film- és magnetofon stúdiók, reprodukciós- és sokszorosító részleg biztosítják a kutatási eredmények minél szélesebb körű elterjesztését az iparban. /T.E./

95

001.891:621.7/.9/44/

A kutatás szervezete a francia vasiparban. - /Organisation de la recherche dans la sidérurgie française/ - ALLARD, M. - Schweizerische Technische Zeitschrift, 26.sz. 1963. jun. 505-508.p.

A második világháború után a francia vasipar újra a fejlődés útjára lépett. Három szervezet is létesült: IRSID /Institut de recherches de la sidérurgie française - Francia Vasipari Kutató Intézet/, CESSID /Centre d'études supérieures de la sidérurgie - Vasipari Felsőoktatási Központ/ és a CDS /Centre de documentation sidérurgique - Vasipari Dokumentációs Központ/. A kooperáció szellemében újjászervezték az ATS-et is /Association technique de la sidérurgie - Vasipari Műszaki Egyesület/.

1962-ben 75 millió frankot költöttek Franciaországban vasipari kutatásokra. A három szervezetet a Sociétés sidérurgiques finanszírozza és teljesen függetlenek az államtól. A szükséges kapcsolatot egy kormánybiztos útján tartják fenn.

Az IRSID felépítése és szervezete 2 fő részre tagolódik: 1. Laboratóriumok /Saint-Germain-en-Laye/ és 2. Kísérleti telepek /Mazières/. Az IRSID a saját munkáján kívül részt vesz még számos állami és magán-intézet kutatómunkájában, külföldi kongresszusokra küld képviselőket, publikál stb.

Az IRSID 646 személyt foglalkoztat.

/F.M./

96

002/52/

Dokumentáció Japánban. - /Dokumentation in Japan/ - MIZUTA, E. - Nachrichten für Dokumentation, 14.k. 3.sz. 1963. szept. 157-160.p.

Japánban hat jelentősebb állami intézmény foglalkozik dokumentációval, referáló lapok és indexek kiadásával. Nem japán nyelven kiadott szolgáltatásaik:

- Japan Science Review. Referáló lap, három sorozatban: a- Mechanical and Electrical Engineering, b- Biological Sciences, c- Medical Sciences.

- Iron and Steel Overseas. Referáló lap.

- Auszüge aus den Patentanmeldungen. Szabadalmi referáló lap.

A műszaki tájékoztatás területén a miniszterelnökség tudományos és műszaki irodája által támogatott Japán Tudományos és Műszaki Tájékoztatási Központ /angol rövidítéssel: JICST/ végzi a legkiterjedtebb munkát. /B.S./

97

002.007.2:374.6/44/

A Dokumentáció Technikájának Nemzeti Intézete és a dokumentalista képzés Franciaországban. - /L'Institut des techniques en

France/ - POINDRON, P. - Bulletin des Bibliothèques de France, 8.sz.
1963. aug. 313-325.p.

Az UFOD /Francia Dokumentációs Szervezetek Egyesülete/ már 30 évvel ezelőtt felvetette egy dokumentációs szakiskola tervét, mely-lyel 1945-ben kezdtek foglalkozni és 1950-ben valósult meg. Az isko-la neve: Institut National des Techniques de la Documentation - INTD.

Az INTD a párizsi Conservatoire National des Arts et Metiers egyik intézeteként működik, a Nemzeti Nevelési Minisztérium fennha-tósága alatt. Vezetője a Conservatoire igazgatója és többtagú bizott-ság. A hallgatók alsó korhatára 18 év, a tanulmányi idő 2 év és nagy súlyt fektetnek a tanulók nyelvismeretére. Az első év tantervében el-méleti ismeretek szerepelnek, foglalkoznak szakozással, katalogizá-lással stb. A második évben a kutatás gyakorlatával, speciális doku-mentációval foglalkoznak. Az 1963-64. tanévben a dokumentáció gépe-sítése is szerepel a tantervben. Részvételi díj 250, ill. 290 Fr. Az INTD nem gondoskodik a hallgatók elhelyezéséről.

Az INTD állandóan fejlődik és jelentősége a dokumentáció szere-pével együtt nő. /F.M./

98

002.009.01/4/

Az európai dokumentáció viszonya a nagyhatalmak helyzetéhez.-
/Die Anpassung der europäischen Dokumentation an den Stand der Gross-mächte/ - CLASON, W.E. - VDI Zeitschrift, 105.k. 25.sz. 1963.szept.
1181 p.

A Szovjetunió hatalmas dokumentációs központtal rendelkezik, amely tökéletes gépezetként működik. A túl merev centralizáció azon-ban mégsem válhat be teljesen, mert a legújabb törekvések jól irá-nyított decentralizáció felé mutatnak.

Az USA-ban figyelemreméltó teljesítmények mellett igen sok a párhuzamos feldolgozás, ami hatalmas pénz és munkaerő pazarlással jár. Eppen ezért az egyes szervek koordinálásán fáradoznak, a hang-súly pedig a dokumentációs munkák automatizálásán van.

Nyugat-Európa csak bizonytalan lépéseket tesz a koordinálás fe-lé, e törekvéseket semmiféle csúcsszervezet nem irányítja, holott erre sürgős szüksége lenne.

A nagymértékű specializálódás egyre nehezebbé teszi a tájékozó-dást. A talán utopisztikusan hangzó, de realizálható megoldás a kü-lönböző országokban, államilag erősen támogatott, egy-egy szakterü-let feldolgozását végző dokumentációs központok felállítására lenne. /Pl. Moszkvában az űrkutatás, Stockholmban a kohászat, Hágában az elektronika, Washingtonban az alkalmazott fizika dokumentációs köz-pontja./

A hatóságok érdeklődése a dokumentáció iránt többek között Hol-landiában is egyre inkább megmutatkozik és nemzetközi szinten is akadnak már eredmények. /Dzs/

"Technikai ujitások tőzsdéje" - az információ egy új formája.
 /"Börse Technischer Verbesserungen" - eine neue Form der Information/
 - SPIRIT, J. - THANNABAUER, V. - Dokumentation, 10.k. 5.sz. 1963.
 szept. 135-140.p.

A vezető csehszlovák üzemek és kutatóintézetek dokumentációs információs munkamódszerében az információnak a gyors információt és annak propagálását egyaránt egyesítő új formája jelent meg: "a technikai ujitások tőzsdéje".

Ennek jellemzői:

Az új forma: a tömegtájékoztatás új, dinamikus módszere, amely közvetlenül informálja az érdekelteket az eddigi közbeeső lépcsők kihagyásával;

A fő téma: a "tőzsde" nemcsak a szakmai alkotómunka eredményeit öleli fel /kutatási, fejlesztési, termelési eredményeket, gyártmányrajzokat, technológiai tapasztalatokat, mintákat, szóbeli értesítéseket/, hanem a különböző feladatok megoldását és a bevezetett technikai ujitások kiértékelését is.

Szervezésének módja: a szervezést mindig központi gazdasági szerv vagy társadalmi szervezet végzi. A börzén képviselt szakterület több témacsoportra osztható. A katalógusokban a kiállított objektumok leírása úgy szerepel, hogy az érdeklődők a részletmegoldásokat is tanulmányozni tudják, kiválasztva a számukra legkedvezőbb megoldást.

Előnye: megvalósítja a belföldi tapasztalatok gyors kicserélését, az üzemek együttműködését, ezáltal kiküszöböli a párhuzamos munkákat és egészséges versengésre ösztönöz. /E.F./

A vizuális lyukkártya eljárás segíti a tudományt, valamint a dokumentáció és információ további gépesítésének előkészítését.
 /Das Sichtlochkartenverfahren, ein Hilfer der Wissenschaft und Mittel zum Vorbereiten der weiteren Mechanisierung von Dokumentation und Information/ - CLAUS, F. - Wissenschaftliche Zeitschrift der Hochschule für Elektrotechnik Ilmenau, 8.k. 4.sz. 1962. 323-325.p.

Ma már nem ritkák az olyan igények, amelyek pl. a "villamos térorösségek elliptikus keresztmetszetű vezetőt tartalmazó kábelekben" tárgykör irodalmát keresik. A vizuális lyukkártyák előnyét bizonyítja, hogy alkalmazásukkal erre a kérdésre könnyen megfelelhetünk. A fenti példában található szempontok /"villamos", "erösség", "tér", "elliptikus", "vezető", "kábel"/ vizuális lyukkártyáinak egymásra helyezésével pontosan leolvashatók azoknak a dokumentumoknak az azonosítási számai, amelyek ezzel a témával foglalkoznak.

Az eljárásnál két lényeges követelményre kell tekintettel lenni:

1. a tárgyszavaknak használt fogalmak terminológiai egyöntetűsége;
2. annak megállapítása, hogy milyen finomságig, mélységig hasz-

náljuk a tárgyszavakat.

Ehhez megfelelő fogalomgyűjtemények és rendszerező jellegű fogalom áttekintések szükségesek, amelyek igen hasznosak a dokumentáció fokozottabb gépesítése szempontjából is. /B.S./

101

002.513.5:681.177.2:025.49

Irodalomfeltárás Uniterm vizuális lyukkártyákkal. - /Literatur-
erfassung mit Uniterm-Sichtlochkarten/ - LOHN, D. - Nachrichtentechnik, 13.k. 8.sz. 1963.aug. 306-307.p.

Az ilmenauai Elektrotechnikai Főiskola elektronikai intézetében a dokumentumokat az alábbi módszerrel dolgozzák fel:

- A gyűjtőkör szempontjából értékes dokumentumokról 1-1 katalóguskartont készítenek referátumokkal, és azokat számsorrendbe rakják le. /A félvezetőkéről 9200, a rádiócsövekről 5200, a fotokópiákról 2100 címet dolgoztak fel így./

- A dokumentumok /monográfiák, folyóiratcikkek, bibliográfiák, szabadalmi leírások, vállalati irodalom, nem publikált információs források/ osztályozására egyenértékű alapfogalmakat - Uniterm rendszert - használnak. /Pl. "az arannyal, ezüsttel szennyezett germániumban lévő töltéshordozók rekombinációjának meghatározása" tárgykörrel foglalkozó dokumentumokat a következő Uniterm-ekkel osztályozzák: 1. arany, 2. ezüst, 3. szennyezés, 4. germánium, 5. töltés, 6. hordozó, 7. rekombináció, 8. meghatározás/.

- A dokumentumok számát kilyukasztják a fogalmaknak megfelelő szempont szerinti kártyákon.

Ez a rendszer két és fél év gyakorlatában jól bevált, és mind hatásokban, mind időmegtakarításban eredményesebbnek bizonyult az egyéb osztályozó és feldolgozó rendszerekénél. Ezer dokumentum felett már használható, de alkalmazása előtt vagy közben több terminológiai problémát kell egyöntetűen tisztázni és megoldani. /B.S./

102

002.63/430/:621.039

Központi Atomenergia-dokumentáció a Gmelin Intézetben. - /Zentralstelle für Atomkernenergie-Dokumentation /ZAED/ beim Gmelin-Institut/ - PIETSCH, E. - Revue Internationale de la Documentation, 30.k. 3.sz. 1963.aug. 83-91.p.

Az Atomenergia Központi Dokumentációs Intézete /ZAED/ működésének főbb területei:

- A könyvtár állománya 1962-ben 46 000 folyóiratkötet és könyv: 1300 kurrens folyóirat; 81 368 kutatási jelentés, 7764 konferencia jegyzőkönyv; 3972 disszertáció; 6503 szabadalmi leírás; stb.

- Fordításnyilvántartó szolgálata 1962 végén több mint 63 000 tételre terjedt ki.

- A vonatkozó nyugatnémet kiadványok cseréjét bonyolítja 26 országgal.

- Rendszeres információ cserében áll a nemzetközi szervezetekkel.

- Rendszeres tájékoztató kiadványokat ad ki. A bibliográfiai sorozatban /A/ egy év alatt 6-8 ezer dokumentumot foglal jegyzékbe, az index sorozatában /B/ - amelynek évi kumulatív kötete is megjelent - betűrendes tárgyszavak alatt rendezi az anyagot.

- A és B sorozatait /és az ezekhez csatlakozó C sorozat tematikus bibliográfiáit/ gépi úton készíti /IBM lyukkártya gépek és lyukszalagírógép segítségével/.

- Reprográfiai részlege 1962-ben közel 20 000 mikrofilmkártyát, 153 000 katalóguskartont készített, és végezte összes kiadványaik nyomását /560 000 A5 oldal/.
/B.S./

103

002.63.001.12

A dokumentációs és tájékoztató irodák néhány időszzerű feladata. -
/Über einige aktuelle Aufgaben der Dokumentations- und Informationsstellen/ - KOFER, H. - Dokumentation, 10.k. 5.sz. 1963.szept.129-135.p.

1963. júniusában a Német Tudományos Akadémia Dokumentációs Intézete dokumentációs irodáinak a kohászat, gépgyártás és elektrotechnika területén működő vezetői értekezletet tartottak az NSZEP VI. Pártkongresszusának határozatai kiértékelésére, különösen az ipar, az építkezés, szállítás és hírszolgáltatásra vonatkozóan.

A kiértékelés eredményeképpen a súlyponti feladatok:

1. Az információ és dokumentáció bekapcsolása az üzemek tervekészítésébe, előbb az információk anyag felhasználás szerinti kategorizálásának, majd a szakemberek a gyors információ alapján végzendő információk tanácskozásainak segítségével, amelyeken a központi szervezetek /Plan Neue Technik/ közlendő anyagot válogatják ki.

2. Az információ-dokumentáció együttműködése az üzemi információk irodákkal, adatok kiértékelése, ezek közlése az iparági vezetőkkel, a műbizonylatok elkészítéséhez.

3. Az értekezleten megszervezett munkaközösségek munkája az állandó kölcsönös tájékoztatás /keresztmetszeti információ/ és összműködés az információk anyag teljes kihasználására.

4. Az iparnak a kereskedelemmel való együttműködése céljából az információ kiterjesztése egyes szakterületek gazdaságossági kérdéseire, ezzel kapcsolatban pl. mutatók ismertetésére, amely a hazai iparnak a világszínvonalhoz viszonyított kiértékelését lehetővé teszi.

/E.F./

104

002.66/47/

Legfontosabb a tájékoztató-keresés. - /Glavnoe - informacionnij poisk/ - SZADOVNIKOV, V.A. - Masinosztroitel', 7.sz. 1963.jul.42.p.

Az utóbbi időben sokat foglalkoznak a tudományos és műszaki tájékoztatással, szó van a társadalmi tájékoztató hivatalok szervezetének kifejlesztéséről is.

Az egyik moszkvai autógyárban is élénk propagandamunkával terjesztik az új műszaki irodalmat. A gyár reprezentatív hely, naponta 80-100 hazai és külföldi vendég látogat el hozzájuk. A dolgozók kép-

220

zik magukat, tapasztalatcserere járnak.

Információs anyaguk elég nagy, most folyik az állomány ETO szerinti feldolgozása, mert csak így alkalmazhatnak elektromos gépeket a visszakeresésnél. A tájékoztató állomány annotált kartonokból áll, a VINITI és hasonló külföldi szervek kiadványaiból, de a gyár műszaki osztályán is feldolgozzák az eredményeket. Az anyag használói, a gyár dolgozói, az utolsó évben kb. negyvenen, akik maguk is gyakran publikálnak különböző szaklapokban.

Az egyik leningrádi gépgyárban is régóta működik tájékoztató szolgálat. A hiányzó információs anyagokat mikrofilmen pótolják és a keresés könnyítésére lyukkártyákat alkalmaznak.

Az ő példájuk is bizonyítja, hogy korszerű tájékoztató-állomány nélkül nem lehet szolgálni a technikai haladást, s folytatni kell a munkát az állomány formai egységesítéséért s a keresés mechanizálásának továbbfejlesztéséért.

/F.M./

105

002.66

A VDI 1962. évi jelentése. VII. VDI Dokumentációs Központ.-
/Der VDI-Tätigkeitsbericht 1962. VII. VDI-Dokumentationsstelle/ -
VDI-Nachrichten, 17.k. 36.sz. 1963.szept.4. 15-17.p.

A tulajdonképpen dokumentációs tevékenység mellett elsősorban tanácsadói feladatokat lát el a Központ. A dokumentalisták képzéséhez is hozzájárult, mivel a negyedéves hallgatókat a VDI Dokumentációs Központjában ismertették meg a tervezés, szervezés és berendezések kérdéseivel és itt szerezhették meg a gyakorlati tapasztalatokat is.

A VDI Zeitschrift c. folyóirat számára havi 160 folyóiratot értékel ki. 1961 óta textilipari szakdokumentációt is folytat, ennek igénybevétele azonban egyelőre nem kielégítő. A textilipari munkacsoport átdolgozza az ETO vonatkozó alosztályát. Első lépésként kiadta a főtáblázat 677.1/.5 szakcsoportját német és angol nyelven.

Kidolgozta a Gépkocsi Dokumentáció Nemzetközi Szervezetének /Internat.Comitee für Automobil Documentation - ICAD/ az ETO gépjárműipar szakcsoportjának átdolgozására vonatkozó javaslatát is.

A dokumentációs központ állandó irodalomkutatót végez egyes speciális témákra vonatkozóan is, mint többek között a mosogató gépek hulladék égetés stb. A központ munkájának méreteire jellemző, hogy egyedül a "levegő tisztántartása" tárgykörből kerekén 20 000 cím és több mint 100 000 karton áll rendelkezésre a bibliográfiákon, kézikönyveken stb. kívül. A "Staub" c. folyóiratban 1962-ben az említett tárgykörből 26 nyomtatott oldalt kitevő folyóirat szemlét jelentetett meg.

/Dzs./

106

01:655.53

Bibliográfiák és tirográfiájuk.- /Bibliographien und ihre typographischen Gestaltung/ - SCHÖLHORN, H. - Der Polygraph, 20.sz. 1963. okt.20. 1273-1275.p.

A szak- és tankönyvek, tanulmányok, cikkek stb. végén található bibliográfiának, irodalomjegyzéknek, irodalmi utalásnak, forrásnak, forrásjegyzéknek stb. nevezett felsorolás általában nevek, adatok, számok és rövidítések tömege, amelynek nyugodt, egyszerű, jól tagolt és jól olvasható formába öntése a szedő feladata.

Általában meg kell tartani az alap-mű betűtípusát, csak - amennyiben helymegtakarításra van szükség - 2-3 fokkal kisebb formában.

Az áttekinthetőséget szolgálja a kurzival szedett név vagy cím, gyakran használják a nevek kiemelésére a kapitális is. Kétféle kiemelés az alap-írás mellett nem szolgálja az áttekinthetőséget, inkább csak nyugtalanul hat.

A jegyzékekben sok a rövidítés. Az ezek után álló pontoknál nem szabad nagyobb térközt hagyni, mint amennyi a pont által megkövetelt hely. A hasáb szélességénél hosszabb sorokra a legjobb megoldás a több sorra tördelés. Tabella szerű tördelés könyvbe nem való. A felsorolás főcíménél és az esetleges alcímeknél mintául az alap-mű fejezet címei szolgálnak. Mind könyveknél, mind folyóiratoknál a bibliográfia szedés formája, betűtípusai a mű egészéhez kell, hogy igazodjanak. /Dzs./

107

019.9

A külföldi bibliográfiai tájékoztatások felhasználásának tapasztalatai. - /Opút iszpol'zovanija zarubeznoj bibliograficeszkaj informacii/ - VVEDENSZKIJ, T.A. - Szovetszkaja Bibliografija, 5.sz. 1963.szept.-okt. 43-46.p.

A fontosabb külföldi publikációkat a hazai folyóiratok is ismertetik, ezért külföldi bibliográfiai kiadványokat csak ritkán használnak a szakemberek, mivel megszerzésük is nehézségekbe ütközik.

A Lihacsev Autógyár konstruktőrjeinek egy csoportja ennek ellenére rendszeresen figyeli az NDK és Csehszlovákia szakbibliográfiáit, referáló kiadványait. Az egyik cseh kiadvállalattal közvetlen kapcsolatba is léptek. A kiadó tájékoztatta őket terveiről, a gyár rendel a könyvekből. Széleskörű tájékoztatást nyújt a "Strojirenská vyroba" c. folyóirat. Érintkezésbe léptek a megfelelő cseh tudományos kutatóintézetekkel is, mely megküldi nekik havi annotált bibliográfiáját. Egyes jegyzékeket sokszorosítanak, hogy minden szakember választhasson az ott felsorolt könyvek közül. Sok cikket, könyvet lefordítatnak.

Az NDK szaksajtóból értesültek H. Simens "Standardisierung" c. könyvéről, melyet több példányban is felhasználtak az üzem munkájához. /F.M./

108

02*71"

Újabb adatok a Szovjetunió könyvtárügyéhez. - /Neue Zahlen zum Bibliothekswesen der UdSSR/ - DRESSLER, I. - Der Bibliothekar, 17.k. 10.sz. 1963.okt. 1039-1041.p.

Az alábbi számok a Szovjetunió könyvtárügyének fejlődését szemléltetik 1950 és 1960 között:

könyvtárak száma		kötetek száma
1950	351 000	714 millió
1955	391 000	1352 milliárd
1960	381 000	1891 "

A könyvtárak számánál 1955-1960 közötti látványos visszaesést a könyvtárak összevonása magyarázza.

A könyvtárlomány 44 %-a közművelődési könyvtárakban

41 %-a műszaki és más speciális könyvtárakban

15 %-a iskolai, nevelési könyvtárakban található.

1960-ban 100 lakosra 875 könyv jutott, ebből 400 közművelődési-, kb. 300 műszaki-természettudományos könyv. Ugyancsak 1960-ban 50 000 műszaki és más szakkönyvtárat tartottak nyilván 768 millió kötettel, hálózati rendszerrel szervezve.

A könyvtárosképzést 3 könyvtári intézmény, 9 szakiskola /műszaki könyvtárosok részére/ és 37 közművelődési szak ill. főiskola végzi. /Sz.T./

109

021.6/.7

Har'kov és Novoszibirszk versengése. - /Szorevnujutszja Har'kov i Novoszibirszk/ - BELONOGOVA, A.V. - Tehnicsesszkie Biblioteki SzSzSzR, 8.sz. 1963.aug. 31-32.p.

1961 elején a Har'kovi Népgazdasági Tanács Központi Tudományos és Műszaki könyvtára versenyre hívta ki a Novoszibirszki Népgazdasági Tanács KTMK-ját, a "Kiválóan dolgozó könyvtár" címért. A szocialista vállalásról nyilvános párt- és szakszervezeti gyűléseken is volt szó. A vállalásokat évenként megújították.

A verseny folyamán az ipar jobb kiszolgálása érdekében a könyvtári és bibliográfiai munka minden eszközét és formáját felhasználták, aktívan propagálták az aktuális politikai és tudományos, műszaki irodalmat. Kiállításokat rendeztek, konferenciákat, szemináriumokat tartottak. A kiállítások száma igen magas. Számos bibliográfiát készítettek. Har'kovban különösen fontosnak tartják a bibliográfiai ismeretek terjesztését.

A verseny tartama alatt az olvasók száma és a forgalmazott könyvtári egységek száma igen nagy volt. A két könyvtár hazafias mozgalma igen hasznos és követésre méltó. /F.M./

110

021.6

A koordináció szükséges feltételei. - /Neobhodimije uslovija koordinacii/ - ZSOLKOVA, A.I. - KORNILOVA, A.A. - Tehnicsesszkie Biblioteki SzSzSzR, 8.sz. 1963.aug. 27-28.p.

A gazdasági kerületek könyvtári munkájának kooperálása egyike a radikális eszközöknek, melyek nélkül nem lehet megvalósítani az

ipar egységes könyvtári-bibliográfiai ellátását. A tudományos tájékoztató-munka koordinálásáról már sok cikk jelent meg.

A központi tudományos és műszaki könyvtáraknak az egyes könyvtárak munkakörülményeivel is kell törődniük. Erősíteni kell a módszertani vezetést és a könyvtári munka ellenőrzését fokozni kell. Fontos, hogy mindenütt legyen sokszorosító berendezés, mely nélkülözhetetlen eszköze a könyvtárközi érintkezésnek és a bibliográfiai munkának. Ha a könyvtárak sokszorosítani tudják bibliográfiáikat, kialakul a nem publikált bibliográfiai állománya, gazdasági kerületeként profilírozva, hasonlóan ahhoz az össz-szövevényi gyűjteményhez, mely a GPNTB mellett létesült.

Emelni kell a bibliográfiai minőségi színvonalát is. A leírások pontossága, a források megjelölése stb. terén még sok a javítani való. Be kell szerezni a szükséges kézikönyveket, forrásműveket. A központi könyvtárak adjanak ki rendszeresen bibliográfiaibulletineket és juttassák el egymáshoz. Tartsák számon az egyes könyvtárak kiadványait és általában, irányítsák és hangolják össze a kiadói terveket. /F.M./

111

021.6

Segítési akció vidéki könyvtárak részére. - /Gruppovúe vűezđu dlja okazanija pomoscsi bibliotekam/ - PETROVA, V.A. - Tehnicsezkije Biblioteki SzSzsZsR, 8.sz. 1963. aug. 17-20.p.

Kazahsztán területi központi tudományos és műszaki könyvtárai szinte a semmiből jöttek létre és létszámuk csak most emelkedett 3-5 főre. A Kazah SzSzsR Köztársasági Nyilvános Tudományos és Műszaki Könyvtára módszertani és gyakorlati segítséggel látja el őket.

Nemrégiben 6 főből álló csoport utazott Celinogradba, ahol a helyi műszaki és tudományos könyvtár munkáját a könyvtári munka minden területén fellelítették. A könyvtárosok részére szemináriumot tartottak szakismeretek elsajátítására. Megszervezték a tájékoztatómunkát is. A küldöttség tagjai alaposan felkészültek, felszerelték magukat a szükséges segédkönyvekkel, bibliográfusuk összeállította a műszaki könyvtárak számára nélkülözhetetlen bibliográfiai jegyzékét. Javaslatukra a könyvtár előfizetett a Knizsnaja Palata műszaki bibliográfiai kiadványára. Segítették a további munkatervük összeállításában is.

Egy másik csoport hasonló hasznos munkát végzett Aktjubinszkban. Ezek a segítő célú kiszállások hatékonyak voltak és a csoportok tagjai is tapasztalatokat szereztek. /F.M./

112

021.7:026

A könyv hete és a tudományos könyvtárak közreműködése. - /Zur Teilnahme der wissenschaftlichen Bibliotheken an der Woche des Buches/ - BUNKE, H. - FIEDLER, K. - Zentralblatt für Bibliothekswesen, 77.k. 9.sz. 1963. szept. 385-398.p.

A Német Demokratikus Köztársaságban minden évben megrendezik a Könyv Ünnepi Hetét. Ezen az ünnepen a szépirodalmi, politikai és műszaki irodalom közösen vesz részt. Az ünnepségek formái: kiállítások, előadások, ankétok, könyvtárvezetések. Ez utóbbi forma keretében a könyvtárak meghívják az ipar vezető embereit, művezetőket, munkásokat vagy az iskolák tanárait és tanulóit, valamint a nagyközönséget, hogy csoportosan látogassanak el a könyvtárakba és ismerjék meg munkájukat.

A könyvtárak elsősorban olyan irodalmat ajánlanak, amelyek a műszaki-tudományos világszínvonalat tükrözik, s elősegítik a termelést. A népgazdaság egészének fejlesztését szem előtt tartva azonban kiemelik a kémia-, nehézipar-, mezőgazdaság gépesítése, energiaipar irodalmát, mint a népgazdaság soron következő fejlesztési súlypontjait.

/Sz.T./

113

022.9

Kis közművelődési könyvtárak bebutorozása. - /Furnishing small public libraries/ - BLETON, J. - Unesco Bulletin for Libraries, 16.k. 6.sz. 1962.nov.-dec. 273-284.p.

Kisebbszakkönyvtárakban is használható polcok, olvasóasztalok, székek, katalógusszekrények, kölcsönző pultok, kiállítási állványok, tablók, szállító eszközök és egyéb berendezési tárgyak méreteinek és technikai követelményeinek ismertetése. Rajzokkal, táblázatokkal.

/B.S./

114

024.68

Az egységes módszer és a könyvtárközi kölcsönzés. - /Edinaja szisztéma i MBA/ - SARC, A.K. - Tehniceszkije Biblioteki SzSzSzR, 8.sz. 1963.aug. 23-25.p.

Sok nehézség merül fel az egységes könyvtári módszerek kialakítása közben. Pl. Szolikamszkban két üzemi könyvtár van. Az egyik profilja a bányászat, másiké a kohászat, de mindegyik könyvtárban volt sok olyan könyv, amelyre a másikban lett volna szükség.

A két könyvtár közötti kapcsolatot az a dolgozó kezdeményezte, aki egy ismerősének kölcsön adott egy őt érdeklő könyvet az üzemi könyvtárból, pedig ismerőse a másik gyárban dolgozott. Lassan hivatalosan is megindult a könyvtárközi kölcsönzés. A könyvtárközi kölcsönzést megnehezíti, hogy csak a terület központi könyvtára útján és keresztül lehet lebonyolítani.

A Nyugat-Szibériai Népgazdasági Tanács Központi Műszaki és Tudományos Könyvtára szeretné a könyvtárközi kölcsönzést mindennapi gyakorlattá tenni, az olvasók jobb kiszolgálása és a könyvtárak jobb kihasználása érdekében. Ennek feltétele, hogy a könyvtárak ismerjék egymás állományát, - katalógusokat, bibliográfiákat kell készíteni s ajánlatos, hogy az egyes könyvtárak megismertessék gyarapítási terveiket is.

/F.M./

115

025.1

Könyvtári szolgáltatások és az ösztönzés forrása. - /Library services and the source for inspiration/ - Nature, 200.k. 4907.sz. 1963. nov.16. 615-617.p.

Angliában az egyetemekre fordított kiadásoknak mindössze 3,8 százaléka jut a könyvtárakra, azaz évi 2,8 millió font. Ebből könyvbeszerzésre 600 000, folyóiratbeszerzésre pedig alig több mint 300 000 fontot fordítanak. Csak féltucat olyan egyetemi könyvtár van, amely évi 15 000 fontot költ folyóiratokra. Ez jóval kevesebb az amerikai egyetemi könyvtárak hasonló költségvetési adatainál. Az angol egyetemi könyvtárak emellett még jelentékeny szerepet játszanak az országos könyvtári rendszerben is.

A könyvtárak anyagi ellátottságának nem megfelelő mérve magára kell hogy vonja az illetékes miniszter figyelmét is.

De nemcsak a megfelelő anyagi támogatás hiánya hátráltatja az angol egyetemi könyvtárak megfelelő fejlődését, hanem a könyvtárosi munka nem megfelelő elismerése is. Emellett több szervezeti intézkedésre is szükség van. /B.S./

116

025.354:019.941.2

A tájékoztató irodák könyvvanyagának feltárása és adatainak bevezetése a dokumentációs kartonokra. - /Die Erschliessung von Inhalts-fakten der Fachbücher einer Informationsstelle und deren Einbeziehung in die Dokumentationskartei/ - GÜLDNER, R. - Dokumentation, 10.k. 5.sz. 1963. szept. 143-145.p.

A dokumentációs kartonrendszer bevezetésével a szakirodalom tanulmányozásánál egyre inkább háttérbe szorult a szakkönyvek használata. A szakkönyvekben levő alapvető ismereteket azonban nem szabad lebecsülnünk, mert nem minden tudományban az aktualitás a legfontosabb.

A szerző ujitása az, hogy az irodához beérkező új szakkönyvek anyagát fejezetekre bontva "könyvkarton" feliratu kártyákra ETO szerint dolgozza fel, s ezek a kartonok bekerülnek a dokumentációs kartonrendszerbe.

A beérkező könyv kísérfeljegyzéket kap, amelyre rákerülnek a könyv témakörrel /fejezettel/, és azok decimális jelzetei. E témakörök rákerülnek a rendszerbe besorolt megfelelő ETO jelzetű könyvkartonra.

Igy pl. egy híradástechnikai szakkönyv rákerül a 621.39 jelzetű könyvkartonra, oldalszám megjelölés nélkül, mint híradástechnika; a transzistorokról szóló fejezete a 621.382.3 jelzetűre az oldalszám megjelölésével, az elektroncsövekről szóló része a 621.385 jelzetűre stb.

A "könyvkartonon" végül tehát szerepel egy ETO szám, pl. 621.355.2, a téma: akkumulátor, a rovatokban pedig az ezzel foglalkozó könyvek szerzői, a könyv címe, a fejezet oldalszáma és a könyv katalógusszáma. Így a téma megkeresése után a megfelelő könyv megfelelő fejezete közvetlenül megtalálható. A módszer bevezetése kevés időt igényel és igen jól bevált. /E.F./

A yorki Egyetemi Könyvtár szakozási tervezete. - /The York University classification scheme/ - STIRLING, J.F. - Journal of Documentation, 19.k. 3.sz. 1963.szept. 118-126.p.

A tervezet legfőbb célkitűzése, hogy megszüntesse a könyvtár anyagának eddig alkalmazott, fakultások szerinti megoszlását.

Időmegtakarításból a meglévő rendszerek közül /Library of Congress; UDC vagy Dewey 16.kiadás/ a Dewey 16. kiadását választották a yorki rendszer alapjául. A Dewey rendszer hibáit, mint elsősorban a rendszer merevsége, tárgykörök szétdarabolása, összetartozó tanok elkülönítése, az alosztások egyenetlen elosztása stb. igyekeztek kiküszöbölni. A főosztályok és alosztások sorrendjét át kellett rendezni az index kötetek érvénytelenítése nélkül. Ezt nagyon egyszerűen úgy oldották meg, hogy a főosztályokat betű-jellel helyettesítették, és az alosztásokat főosztályként kezelték. Így a főosztályok utaló rendszerré váltak, és a könyvtárosnak a szakozáshoz az index köteteket kell használni. Pl. "Algebra" Dewey-nél: 512; a yorki tervezetben: S 2. "Archeológia" Dewey-nél: 913.44; a yorkiban: P 44.

Az összes osztályok érintetlenek maradtak, kivéve a 016, "Bibliográfia"-t, amelyet mindenütt a vonatkozó szakba tettek át.

A gyakorlat azt mutatja, hogy nagyon könnyű a rendszerrel dolgozni, mert könnyebb szám+betű kombinációra emlékezni, mint pusztán számokra.

A számok csökkentését kétféleképpen érték el: 1. Tágabb rendszert alkalmaztak, mert a részletezést a katalógus számára tartják fenn. A könyvön csak a nagyvonalúban jelölt osztályozás szerepel /egyben helyszám!/, a részletezés zárójelben csak a katalóguskártyán van feltüntetve. Pl. G 6.46 [082]. 2. A történeti alosztás széleskörű alkalmazását biztosították bármelyik tárgykörnél. Könyvekre és periódikákra ugyanezt az elvet alkalmazzák, t. i. a folyóiratokat betűrendben - egy szakon belül - a könyvek után rakják.

A rendszer előnye, hogy gyorsan és rugalmasan lehet alkalmazni, sokkal több főosztály képezhető, mint Dewey-nél. A jövő rendszere, a szélesítés végtelen lehetőségeit hordozza magában. /D.É./

Szövetségben a mérnökkel. - /V szojuze sz inzsenerom/ - KRIVCUN, O.A. - Tehnicseszkie Biblioteki SzSzSzR, 8.sz. 1963.aug. 9-13.p.

A termelés egyre bonyolultabb feladatait csak úgy tudják megoldani, ha felhasználják a könyvtárakban felhalmozott ismeretanyagot. A könyvtáraknak szükségük van a szakemberek segítségére a könyvanyag feldolgozásánál és propagálásánál. Szinte a könyvtári munka minden területén adódik lehetőség a társadalmi munka felhasználására, mégis a propaganda az a terület, amelyen legtöbben dolgoznak. Tájékoztató, referáló csoportokat szerveznek, szemináriumokat tartanak. A cseljabinszki Traktorgyárban 58 szeminárium működik JASIN mérnök elterjedt módszere szerint. Résztvevői mind ujitók és feltalálók, akik érdeklődnek az új irodalom iránt. Novogroznenszkben 10 szemináriumot szer-

veztek, s JASIN módszere mellett más módszerekkel is kísérleteznek. Jelenleg önképző-csoport működik, mely tervszerűen, az üzemi műszaki vezetők irányításával folytatja tanulmányait.

Ezek a csoportok nagy segítséget jelentenek, ezért a könyvtáraknak lehetőleg alkalmazkodni kell a helyi igényekhez, szokásokhoz. Jobb, ha előzetes tájékozódás nélkül nem is döntenek a megindítandó propagandamunka formájáról. /F.M./

119

026:62+027:331.88

A műszaki és közművelődési könyvtárak közös munkájáról. - /O szovmesztnoj rabote tehnicesszkij i moszszojnih bibliotek/ - KOVESNI-KOVA, V.T. - Tehnicesszkie Biblioteki SzSzsZR, 8.sz. 1963. aug. 14-16.p.

Nyugat-Szibériában a könyvtári munka megjavításáról hozott kormányhatározat óta sokat beszélnek a könyvtári munka koordinációjáról. A műszaki és szakszervezeti könyvtárak dolgozói azelőtt is érdeklődtek egymás munkája iránt, de minden terv nélkül. A határozat után közös könyvtári tanács alakult, mely módszertani levelekkel segítette az egyes könyvtárak munkáját.

A különböző könyvtár típusok összefogásával széleskörű olvasótoborzó kampány indult. Írásbeli felhívást intéztek a dolgozókhoz, személyesen beszéltek velük. Sok helyen nagyon szép eredményeket értek el. A könyvtári munka minden területén igyekeztek javítani. Könyv-ismeretéseket tartottak, a műszaki szemlélet havonta kitették a gyár "vörös sarká"-ba, aktivizálták a szakembereket. Az egyik gyárban a könyvtáros megismerkedett a szabadalmakkal, mert az olvasók érdeklődtek irántuk. Hogy nagyobb kedvet keltsenek az olvasókban, szabad polcokat rendeztek be, kiállításokat rendeztek stb. A közművelődési könyvtárak is segítették a műszaki könyvtárak, könyvek propagálását. Baráti munkájuk és a társadalmi aktívák buzgalma sikerrel járt. /F.M./

120

026:62:659.24

A könyvtári szolgáltatások tökéletesítésének perspektívája. - /Perspektivnye puti szoversensztvovanija bibliotecsno go obsluzsivanija/ - VVEDENSKIJ, T.A. - Tehnicesszkie Biblioteki SzSzsZR, 8.sz. 1963. aug. 22-23.p.

A könyvtárak állománya igen erős ütemben növekszik. A Lihacsov Autógyár műszaki könyvtára pl. 208 000 könyvet és igen sok folyóiratot tart nyilván. A könyvállományok növekedésével egyenes arányban nő a bibliográfiai, tájékoztató-munka jelentősége. Rendkívül fontos a tudományos munka kooperálása, az analóg folyamatok kiküszöbölése. Felismerték ezt az USA-ban is, ahol évente nagy összeget fordítanak a tudományos tájékoztatás fejlesztésére. A Központi Bizottság novemberi plénümán HRUSCSOV is beszélt a párhuzamos munkálatok felszámolásáról.

A tudományos tájékoztatás elmélete az utolsó 10 évben önálló tudománnyá vált. A technika számos eredményét felhasználja, főleg a kibernetika fejlődése befolyásolja. Fejlődése kihat a könyvtárak fejlődésére is, melyek egyre szorosabban kapcsolódnak a tájékoztató hivatalkához. /Közös kiadványok stb./

A tudományos tevékenységek koordinálása feltételezi az egységes tájékoztató és bibliográfiai szervezetet s a könyvtári munka módszereinek egységesítését. /F.M./

121

026:62/47/

Az ipar szolgálatában. - /Na szluzsbe promüslennoszti/ - MOPOZO-VA, E.M. - Tehnicseszkie Biblioteki SzSzSzR, 9.sz. 1963.szept. 3-10.p.

A GPNTB /Goszudarsztvennaja Publicsnaja Naucsno-tehnicseszskaja Biblioteka SzSzSzR/ az utóbbi öt év alatt óriási, széleskörű könyvtárrá fejlődött, mely az ország műszaki könyvtárainak módszertani központja, valamint tájékoztató, bibliográfiai központ. Három és fél millió könyvtári egységet tart nyilván, az információs anyag 47 000. Olvasóinak száma 40 000. Könyvtárközi kölcsönzés útján 3600 könyvtárral áll kapcsolatban, egyénileg 2300 tudományos kutató használja ki az általa nyújtott lehetőségeket. Központi olvasóterme mellett rövidesen szak-olvasótermeket is nyitnak. Az olvasóterem szabadpolcain több mint 85 000 könyv van. Fotolaboratóriuma számos másolatot és mikrofelvételt készít. A könyvtár állománya évente kb. 480 000 nyomtatott egységgel növekszik. A külföldi kiadványok könnyebb beszerzése végett 37 országgal állnak kapcsolatban.

Főfeladata a tudományos és műszaki irodalom propagálása. Számos kiadványa áll e cél szolgálatában. Évente 180 kiállítást rendeznek, több mint a felét vidéken is bemutatják. Módszertani munkáját az 1961-ben alapított Módszertani Tanácson belül végzi. /F.M./

122

027.6:021.6

Mit mutat a tapasztalat. - /Tak podszkasztiuaet opüt/ - LANCOVA, A.P. - Tehnicseszkie Biblioteki SzSzSzR, 8.sz. 1963.aug. 25-27.p.

Az ipar egységes könyvtári és bibliográfiai módszerekkel való szolgálatához minden tapasztalatot fel kell használni.

A Lett SzSzK Köztársasági Tudományos és Műszaki Könyvtára az utóbbi években tanulmányozta az egyes üzemi könyvtárak gyűjtőkörét és nagy selejtezéseket hajtott végre. A felesleg a KTMK raktáraiba került, a megmaradt állomány mindenütt keresett, kihasznált. Az egyes könyvtárak anyagát központilag is nyilvántartják, hogy közvetlenül, vagy könyvtárközi kölcsönzés útján mindenki hozzáférhessen.

Bizonyos kiállításokhoz különböző könyvtárakból válogatják az anyagot, így volt ez a szabadalmi irodalom dekadjában is. Központi katalógusok, közös bibliográfiák könnyítik meg a tájékoztató munkát. A hálózat könyvtárai közös munkatervet készítettek. Köztársasági tájékoztató-tudakozó állományt létesítenek, összipari dokumentációval.

A könyvtárközi kölcsönzés terén még sok a megoldásra váró probléma, a mikrofilmezés túl hosszadalmas művelet. Az ipar jobb könyvtári, bibliográfiai ellátása érdekében tovább kell keresni a legjobb, legcélravezetőbb módszereket. /F.M./

123

027.6:659.24

Az üzemi élet középpontjában. - /V centre proizvodstvennoj szizn' / - KASZIMOV, V. - Bibliotekar', 11.sz. 1963. nov. 25-26.p.

HRUSCSOV a KB 1962. novemberi plenumán, a tudomány és technika eredményeinek általánosabb felhasználásáról szólva kiemelte a szovjet Központi Tudományos és Műszaki Könyvtárat, mely aktívan kapcsolódik munkájával a termeléshez. Az elektroautomata gyárban nagy szükség volt a termelés fejlesztésére, a gépek modernizálására, s a feladatok megbeszélésére konferenciát hívtak össze. A könyvtár élénken propagálta a feladatok megoldását elősegítő könyveket. Az olvasók száma napról-napra növekedett. A bibliográfus kivonatokat készítet, s az üzemi rádiót is felhasználták. Tájékoztató lapokat adtak ki haladó tapasztalatok és találmányok leírásával. Eredmény: a konferencia napjára 26 ujitási javaslatot adtak be.

A könyvtár igyekszik a gyárak, üzemek minden igényét kielégíteni, ezért tanulmányozzák a szakmákat, az egyes műhelyek munkáját, s a megfelelő könyveket odaviszik az egyes üzemrészekbe.

A könyvtár rendszeresen tájékoztatja olvasóit az újdonságokról, kérésükre 2 év alatt több mint 300 röpbibliográfiát készítettek.

Szoros kapcsolatban állnak a megfelelő tudományos intézetekkel. Nemrégiben szabadalmi osztályt állítottak fel. Jelenleg 7000 olvasójuk van és fél év alatt 150 000 könyvet kölcsönöztek ki. Munkájukért megkapták a "Kiválóan dolgozó könyvtár" címet. /F.M./

124

061.3:002.63:669-621

Tételek a dokumentációs irodák vezetőinek 1. üléséhez. - /Thesen zur 1. Arbeitstagung der Leiter der Dokumentationsstellen der Metallurgie, des Maschinenbaues und angrenzender Gebiete zur Auswertung des Beschlusses des VI. Parteitages der SED über die Aufgaben in der Industrie, im Bauwesen sowie im Transport- und Nachrichtenwesen/ - KOFER, H. - HÖHNE, E. - Dokumentation, 10.k. 5.sz. 1963. szept. 146 p.

Az MSZEP VI. Pártkongresszusának határozata az ipar, az építkezés, valamint a szállítás és híradás feladatairól az NDK információs és dokumentációs hálózata számára is közvetlen gyakorlati jelentőségű.

A tudósítás utal a határozat néhány fejezetére, kiegészítve azt a dokumentáció-információnak szülő feladatokkal:

1. A dokumentáció-információ együttműködése az "Új technika" terveinek felállításánál és realizálásánál, a tematikai információs tervek bevezetése, a gyors információk felhasználása az intézeteknél és üzemeknél.

230

2. A műbizonylatok elkészítésénél való közreműködés, a működés elhatárolása, a nemrég bevezetett gyártmány-jelszám népszerűsítése.

Megjelöli a dokumentáció-információ feladatainak súlyponti területeit. Az esetleges párhuzamos, egymást fedő munkák kiküszöbölésére munkaközösségek megszervezését javasolja, amely a témák elhatárolását, a munka koordinációját és a kölcsönös tájékoztatást oldaná meg a Központi Információs Lap segítségével.

Végül javaslatokat tesz a dokumentalisták és a vezető dokumentalista káderek kiképzésére új tanfolyamok és szakiskolák felállításával. /E.F./

125

061.3:621.394.618.1

Jelentés az Olaszországban, Isprában 1963. május 28-30 között "Lyukszalag-technika a dokumentációban" címen megrendezett szimpóziumról. - /Bericht über das Symposium Lochstreifentechnik in der Dokumentation vom 28. bis 30. Mai 1963 in Ispra/Italien/ - DAHLBERG, I. - Nachrichten für Dokumentation, 14.k. 3.sz. 1963.szept. 152-156.p.

Az EURATOM-CCR, a FID/MSR és a Német Dokumentációs Társaság /DGD/ tagjaival közösen megrendezett tanácskozáson 100 szakember vett részt 13 országból. A közel 30 elhangzott előadást több gyakorlati bemutató és vita egészítette ki.

Az első ilyen jellegű tanácskozás elsősorban gyakorlati kérdésekkel foglalkozott. A résztvevők egyetértettek abban, hogy a lyukszalag-technikának egyre fokozódó jelentősége van a dokumentációban. Ezt bizonyítja például, hogy az NSZK-ban már 15 dokumentációs helyen dolgoznak ilyen gépekkel.

Annak ellenére, hogy a különböző helyeken készült lyukszalagok cseréjét a különböző típusú gépek használata akadályozza, és hogy szükséges lenne a lyukszalag-írógépek jelszámának növelése, mégis megállapítható, hogy az ilyen gépek alkalmazása hasznos racionalizálási lehetőségekkel jár a dokumentációs és könyvtári munkában. /B.S./

126

331.84:659.24

Véleménykutatás az üzemi /vállalati/ sajtóról. - /Enquete d'opinion sur l'information écrite dans l'entreprise/ - Informations - UFOOD, 10.k. 9.sz. 1963.szept. 14-23.p.

A francia Gazdasági Tevékenységet Kutató Iroda véleménykutatást végzett az un. házi, üzemi sajtó hatékonyságáról az üzemen belül. 31 ilyen üzemi lapot elemeztek és megállapították, hogy kb. 13,7 %-ban társadalmi híreket /alkalmaztatás, prémiumok, jutalmazások stb./, 18,7 %-ban gazdasági híreket /piaci helyzetről, az üzem iparágáról, pénzügyi tevékenységről/, 17,11%-ban műszaki híreket /új eljárásokról, technológiákról, új gyártmányokról, gépekről/ és 22,5 %-ban személyi híreket /házassági, nyugdíjazási, előléptetési, sportklub hírei stb./, 27,5 %-ban egyéb közleményeket /mozihirek, barkácsolás, játékok stb./ tartalmaznak. Mivel ez a megoszlás nem elégitette ki

az illető vállalatok megkérdezett alkalmazottait, egy újabb vizsgálat során arra derítették fényt, vajon milyen információs források alapján tájékozódnak pl. a munkások és milyen összetételű információt lenne szükséges a vállalat dolgozóihoz és milyen információt-hordozó eszközzel eljuttatni. Az elemzés során kapott válaszok érdekes képet adnak: pl. a francia munkás - még ha van is ún. házi folyóirat üzemében - 48 %-ban szakszervezete lapjából és 39 %-ban saját üzemi szakszervezeti bizottsága körleveleiből szerez tudomást az őt érdeklő kérdésekről és csak 9 %-ban a házi lapból, 9 %-ban pedig a vállalati körlevelekből. A házi, üzemi lapot általában csak 50 %-a a dolgozóknak olvassa rendszeresen, 25,5 %-a időnként, 16,5 %-a ritkán és 8 %-a sohasem. Arra a kérdésre, hogy mit olvasnának a legnagyobb érdeklődéssel, a legtöbben a műszaki információt jelölték meg: olyan híreket, amelyek saját szakágazatukkal kapcsolatosak, új gyártási eljárásokról, műszaki felfedezésekről szólnak, valamint a vállalatuk piaci helyzetéről, beruházásairól, új lehetőségeiről, szerződéseiről tudósítanak; másodsorban a saját üzemük társadalmi híreit kívánják olvasni: alkalmazásokról, személyi változásokról, szociális és kulturális üzemi megmozdulásokról. Ennek ellenére a vélemények mégis igen megoszlottak, és végeredményben arra a kérdésre, hogy vajon az üzemi újságban tárgyalt kérdések megfelelnek-e a dolgozók követelményeinek, ill. hogy ennek révén jól informáltak tartja-e magát, a megkérdezettek 60 %-a nem-mel válaszolt, 25 %-a pedig szakszervezeti lapját jelölte meg legfőbb információforrásként. /V.P./

127

374.6:023

Szakirányú képzés - a könyvtárosok új szakiskolai tanulmányainak része. - /Fachrichtungsanabildung - Teil des neuen Fachschulstudiums für Bibliothekare/ - HEISE, H.J. - Der Bibliothekar, 17.k. 10.sz. 1963. okt. 1036-1039.p.

A Német Demokratikus Köztársaságban a könyvtárosok képzése 4 éves szakiskola keretében történik. Az első három esztendőben a könyvtártudományi alapismereteket sajátítják el. A negyedik évben az alapismeretek felhasználásával megismerik és rendszerezik egy választott speciális természettudományos vagy műszaki szakterület problémáit, valamint annak könyv- és folyóiratirodalmát. A konzultációkat a szakterületen már dolgozó könyvtárosok tartják.

A választható szakterületek:

- társadalomtudomány
- természettudomány /matematika-fizika, kémia, biológia, orvostudomány/
- műszaki tudományok /technikai alapismeretek, műszeripar, elektrotechnika, kibernetika, automatizálás-technika, gépészet, szabványosítási ismeretek, vegyipar, energiapar, technológia/
- mezőgazdaság
- gyermekkönyvtári munka.

/Sz.T./

128

608.3:002.009.5

Új vizsgálati eljárás a Szabadalmi Hivatalban a tájékoztatás meggyorsítására. - /Neues Prüfverfahren im Patentamt beschleunigt Information/ - RUDOLPH, G. - Wirtschaft Ausg.A., 18.k. 35.sz. 1963. szept.2. 9.p.

A szabadalmi leírások értékes információs forrást jelentenek, az eddigi gyakorlat szerint azonban két-három év is eltelt egy-egy találmány nyilvánosságra hozataláig.

Az NDK új szabadalmi törvénye szerint a jövőben a szabadalmat azonnal kiadják és a szükséges vizsgálatokat /ujdonságkutatás stb./ csak utólag tesszik meg.

Ennek előnyei: a találmányok az eddigi két év helyett már hat hónap alatt nyilvánosságra kerülnek; a nyilvánosságra hozott szabadalmakhoz minden érdekelt hozzászólhat és így hozzájárul az utólagos vizsgálatok munkájához. Ez egyben célja is az új rendelkezésnek, mert ha a hozzáértő szakemberek is részt vesznek a találmányok értékelésében, ezzel egyúttal felelősséget is vállalnak a szabadalmak kialakításáért és a feltalálók és ujtók alkotó munkájának hasznosításáért is. /D.Zs./

129

608.3:659.24

Információs forrásmunkák a szabadalmakról. - /Isztocsniki informacii o patentnoj literature/ - MIHAJLOV, O.A. - Tehniceszkie Biblioteki SzSzSzR, 9.sz. 1963.szept. 30-34.p.

A műszaki fejlesztésről hozott párthatározat óta megnövekedett az érdeklődés a hazai és külföldi szabadalmi leírások iránt. A VPTB /Vseszujuznaja patentno-tehniceszskaja biblioteka - Össz-szövetségi Szabadalmi-Műszaki Könyvtár/ állománya kb. 6 millió leírás, gyarapodásuk kb. évi 200 000 tétel. A könyvtár expressz tájékoztatókat, annotált jegyzékeket ad ki, de ez még nem elég, a külföldi szabadalmakat is figyelemmel kell kísérni.

Az USA hivatalos lapját /Official Gazette/ lefordítják oroszra. Az orosz kiadvány 207x147 mm-es perforált lapokból áll, egyik oldalon az eredeti, másikon az orosz szöveg. A lapokon az ETO jelzeten kívül a nemzetközi szabadalmi osztályozás számai is szerepelnek. 1964-től Anglia és NSzK is ad ki az amerikaihoz hasonló kiadványt.

A Szovjetunió hivatalos lapja kéthetenként jelenik meg: Bjulleten' izobretenij i tovarnyh znakov. A szabadalmi leírások könyvtári katalógus formában is megjelennek. Ezen kívül számos bibliográfiát adnak ki, táblázatot készítenek az egyes nemzeti szakosítórendszerekről. Foglalkoznak a szabadalmak jogi részével és a velük kapcsolatos munka módszertanával is. /F.M./

130

621.394.618.1:002

Lyukszalag-technika a dokumentáció szolgálatában. - /Lochstreifen-technik im Dienst der Dokumentation/ - DE BEAUCLAIR, W. - Nachrichten für Dokumentation, 14.k. 3.sz. 1963.szept. 145-152.p.

A távirótechnikában használatos lyukszalag gépek mellett különböző irodagépek is vannak már forgalomban, amelyek segítségével lyukszalagok készíthetők és leolvashatók /ill. gépirásra visszafordíthatók/. Ilyen típusok: BIMA /Marme SA, Paris/; Flexowriter /Friden Calculating Mach.Co./; IBM 870; Olympia "Olymax"; Reichert "Perfoscript"; Royaltyper /Royal McBee/; Siemens "Selex"; Smith Corona-Marchant 2215; Soemtron /VEB Büromaschinenwerk/; Standard Elektrik-Lorenz "Creedomat", "Telcard"; Supertyper /Ruppli, Zürich/; Torpedo, Frankfurt; Tronic-typer /Eichner Org., Frankfurt/.

A szalaglyukasztók sebessége 7-12 jel/másodperc. /A billentyűzettel elérhető legnagyobb sebességi követelmény 15 jel/másodperc./ Az 5-8 oszatozás lyukszalagok visszairását végző egyszerűbb berendezések 50-100 jel/másodperc sebességgel dolgoznak, de ismeretes olyan leolvasó is, amelynek sebessége 1200 jel/másodperc.

A dokumentáció kisebb és nagyobb szervezeti egységei a legkülönbözőbb használatos gépek között válogathatnak. Berendezéseiket folyamatosan kiegészíthetik oly módon, hogy azok az elektronikus adatfeldolgozási rendszerre való áttérés után is használhatóak maradnak.

/B.S./

131

621.397+02

Könyvtárak összekapcsolása televízióval. - /Linking libraries by TV/ - AERDEN, L.L. - The Library World, 64.k. 756.sz. 1963.jun. 352-356.p.

Amerikában 1958-ban alkalmazták először a televíziót könyvtári célra: a Virginiai Egyetem központi könyvtára és három tanszéki könyvtár között 6 hónapon keresztül televízió összeköttetést létesítettek /kb. 1 km távolságban/. 1963-ban az angliai Manchester College of Science and Technology ugyancsak televízió összeköttetést létesített a központi könyvtár és a vegyészmérnöki kar épülete között. Ezekben az esetekben az érdeklődő a helyi televízió képernyőjén olvashatta a központi könyvtár állományának kért kötetét.

Az angol leadó és felvevő berendezés összes költsége 1130 font. Az összeköttetés tökéletesítése céljából jelenleg kísérletek folynak:

- a képernyőn megjelenő szöveg jobb fotózhatóságának biztosítására;
- a 16 km távolságban lévő National Lending Library-val való hasonló összeköttetés megteremtésére;
- az automata lapozó berendezés tökéletesítésére.

/B.S./

132

651.926

A folytatódó korlát. - /The continuing barrier/ - COLLISON, R. - Unesco Bulletin for Libraries, 16.k. 6.sz. 1962.nov.-dec. 296-300.p.

Az "Index Translationum" elemzése azt mutatja, hogy a Kelet és Nyugat közti fordítások alakulása véletlen, szeszélyes és irreleváns tényezők eredménye.

234

Mivel a hat legelterjedtebb nyelven /angol, francia, spanyol, orosz, arab és kínai/ megjelenő művek a világ olvasóközönsége nagyobb részének hozzáférhető, megoldásként kínálkozik a következő: Az egyes államok rendszeresen válasszák ki azokat a műveket, amelyeket a legértékesebbnek tartanak saját könyvtermésükből /ezek száma viszonylag csekély/, és ezután az állami szervek és a kiadók közösen biztosítsák ezek megjelenését az említett hat nyelven. Egy másik tennivaló, hogy a gyakorlati jellegű könyvek fordításait teljesen különálló problémaként kell kezelni. /Ezeknél ugyanis nem számíthatnak a stílusesszépségi követelmények, politikai és ideológiai megfontolások./ Az erőket ezen a téren nem a visszamenőleges fordításokra kell összpontosítani, hanem a folyamatosan megjelenőkre, és fordításukat ösztönözni kell. /Pl. azzal, hogy a kiadó a fordításokat az eredeti művekkel egyenlő elbánásban részesíti./ /B.S./

133

659.132:659.24

Ipari katalógusok és propagálásuk a GPNTB-ben. - /Promisleniye katalogi i propaganda ih Goszudarsztvennoj publicznoj naucno-tehniceszkoj bibliotekoj SzSzsZR/ - SROKIJ, V.A. - Tehniceszkie Biblioteki SzSzsZR, 9.sz. 1963.szept. 19-23.p.

Az ipari katalógusok, prospektusok nagyon hasznosak a tájékoztató munkában. Elsősorban kereskedelmi-propaganda célokra készülnek. Kiadásuk a Szovjetunióban csak 1962. óta folyik szervezett formák között. Egységes formája: 60x90 1/8. A GPNTB, a köztársasági tudományos és műszaki könyvtárak és más szervek kötelespéldányokat kapnak. A népidemokratikus országok kiadványai hasonlóak, kivéve Csehszlovákiát, ahol bizonyos folyóiratokkal együtt jelennek meg a prospektusok. A kapitalista országokban az ipari katalógus is a gazdasági verseny eszköze, kiadásukkal nagy apparátusok, speciális reklámvállalatok foglalkoznak. Sok nagyvállalat külön propaganda-osztályt tart fenn és nagy gondot fordítanak a kiadványok külső alakjára is, melyek igen változatos formában jelennek meg.

A GPNTB 1958-ban össz-szövetségi ipari katalógus-állományt szervezett. Évi gyarapodása kb. 100 000. Használatuk évről-évre növekszik. Az ipari katalógusokkal való munka legfontosabb segédeszköze: "Új ipari katalógusok" c. bulletin. Népszerűsítésükre számos kiállítást rendeztek, könyvtárakban, üzemekben egyaránt. /F.M./

134

659.24/.25

Urrá lenni a szakirodalmon. Mennyiségi, nyelvi és minőségi problémák. - /Die Bewältigung der Fachliteratur. Quantitative, sprachliche und qualitative Probleme/ - MIESSNER, H. - Chemische Industrie, 15.k. 9.sz. 1963.szept. 525-528.p.

Minden üzem vezetőségének törekednie kell arra, hogy szakemberei számára a legkorszerűbb eszközökkel megkönnyítse az egyre növekvő mennyiségű szakirodalom áttekintését. Egyszerűsíti az olvasást, ha csak az illető szakembert érdeklő cikkeket juttatjuk el számára.

A referátum áthidalja ugyan a nyelvi nehézségeket, de legtöbb esetben nem kielégítő. A felesleges megterheléstől csak a szakemberek által készített, válogatott, kritikai irodalomkutatás mentesítheti a tudóst és mérnököt. Fel kell hívni a figyelmet a szakcikkekben előforduló esetleges ellentmondásokra is. Az értékelést megkönnyíti, hogy egy valóban értékes eredmény ismertetése sohasem korlátozódik egyetlen közleményre, több cikk átnézése kiküszöböli a téves ítéletet is.

A Farbánsfabriken Bayer A.G. 10 naponként megjelenő kiadványa például 400 folyóirat kb. 40 000 átnézett cikkének csak 10 %-át tárgyalja. Emellett mintegy 400 000 hirt és információt is kiértékel, átnézése mégis csak 1-2 órát vesz igénybe.

Mivel magasabbak az olvasó igényei, annál tökéletesebben kell kivánságait ismerni. Egy kutatóintézetben pl. előnyös, ha a tájékoztató maga is tudós, aki munkatársainak munkamenetével állandóan tisztában van. Az üzemmérnök érdeklődése viszont a legszélesebb határterületekre is kiterjed.

A legideálisabb a gépi uton előállított jegyzék. Egy 63 000 soros, több év anyagára kiterjedő jegyzék kiválogatási és nyomtatási ideje 3,5 óra. Előnye a kartonnal szemben a hely és anyag megtakarítás és a könnyű kezelhetőség.

Elsősorban szakképzett tájékoztató szakemberekre van szükség. Kb. 100 szakfolyóirat 1000 füzetének évi feldolgozásához egy főfoglalkozású dolgozóra van szükség. A kritikai kiértékeléshez azonban már annyi külső szakember kell, amennyi egy üzemben rendszerint nem kerül ki. Ilyen feladat megoldása a közeljövőben már csak több üzem közös munkájával lesz lehetséges. /Dzs./

135

659.24.007.2

Az ismeretek közvetítése és a két kultúra. - /Communication and the two cultures/ - KYLE, B. - Revue Internationale de la Documentation, 30.k. 3.sz. 1963. aug. 81.p.

A specializálódás következtében a biológus és a fizikus nem tudja egymással megbeszélni szakmai problémáit. Az ismeretek közvetítésének gyermekei a könyvtárosok és a dokumentalisták pedig egyre inkább akadályokat látnak egymás között.

Sokan azt állítják, hogy aki mikroszkóppal dolgozik, az nem élvezheti MESTROVICS szobrait, a lyukkártyáktól nem idegenkedő dokumentalista pedig csiszolatlan technikus, aki nem élvezi a könyvtáros testvérével való beszélgetés tudományos finomságait. Ez teljesen helytelen okoskodás.

Volt idő, amikor az orvosok a sebészeket "henteseknek és borbélyoknak" titulálták, de ma már mindketten elismerik egymás gyógyító szerepét. A könyvtárosoknak és a dokumentalistáknak ezt a példát kell követniük, mindkettőnek a tudomány ügyét és az ismeretek közvetítésének ügyét kell szolgálnia, ahelyett, hogy azt vizsgálná, ki tartozik a másik alá. Feladatuk, mint az építész-mérnököké, hidak építése, és nem árkok ássása. Az egyik legfontosabb tennivaló ezen a téren annak tanulmányozása, hogy a számítógépek hogyan és milyen mértékben szolgálhatják az információk tárolásának és visszakeresésének ügyét. Ehhez pedig az erők egyesítésére van szükség, mert a felada-

tok összefüggnek.

Az ismeretek közvetítőinek házáat nem oszthatja meg az előítélet, a csoport-érdek vagy tudatlanság. /B.S./

136

772.93

Az elektrofotográfia műszaki kérdései. - /Anwendungstechnische Probleme der Elektrophotographie/ - MÜLLER, H.E. - Reprographie, 3.k. 8.sz. 1963.okt.nov. 182.p.

Az elektrofotográfia fizikai jelenségeken alapuló másolási eljárás, melynek alkalmazásánál számtalan műszaki probléma vetődik fel. A félvezető réteg feltöltése nagyon gyakran nem egyenletes. Ennek több oka lehet, többek között a levegő páratartalma, amit nehezen lehet egyensúlyban tartani.

A feltöltésnél keletkező ózon kisebb helyiségekben kellemetlen lehet a kezelő személyzet részére. Az episzkopikus berendezéseknél a megvilágítás által keletkező erős felmelegedést ventilációval kell megoldani.

Az előhívás megoldására jelenleg háromféle eljárás van forgalomban. Ezeken kívül számtalan szabadalom foglalkozik az előhívás újabb módszereivel, melyek a jelenlegi eljárásokat igyekeznek továbbfejleszteni. - A fixálásnak kellő gondossággal kell történnie, mert szennyeződések a másolatok használhatatlanságát idézik elő. A meleg hatására történő fixálásnál a megfelelő hőfokot pontosan meg kell határozni. /G.A./

137

772.932:002

Xerográf másolóautomata felhasználási lehetősége a dokumentációban. - /Verwendungsmöglichkeiten eines xerographischen Kopierautomaten in der Dokumentation/ - HEINZE, H. - JACOBSEN, B. - Nachrichten für Dokumentation, 14.k. 3.sz. 1963.szept. 139-142.p.

A hamburgi Allgemeine Deutsche Philips Industrie GMBH /ALLDEPHI/ dokumentációs munkájában Rank Xerox 914 típusú másolóautomatát használnak a vállalatban belüli karton-kiértékesítő szolgálat céljára. Az A4 nagyságú papírra általában négy referátumot gépelnek, s erről 3 másolat készül: 1. az érdekelte, 2. a témát figyelő szakember kézikatalógusa, 3. a központi katalógus részére.

A kötött folyóiratok oldalainak másolásánál igen fontos, hogy az oldalak simák legyenek, mert az eredeti 5 milliméteres eltérése már olvashatatlanná szöveget eredményez.

Nehézséget okoz a színes és a tónusos képek másolása is. A Xerox 914 a tónusokat csak konturokban adja vissza. Ezen segít bizonyos mértékig a 257.sz. cellraszter használata, amellyel kielégítő eredményeket értek el. /B.S./

138

778.1

Reprográfia - a racionalizálás sokoldalú eszköze. - /Reprographie - ein wandlungsfähiges Rationalisierungsmittel/ - MUCKS, W.Ch. - Rationalisierung, 14.k. 10.sz. 1963.okt. 232-237.p.

A "reprográfia" a másolási és sokszorosítási technikák gyűjtőfogalma. E sokoldalú új eljárások alkalmazási területe, jelentősége egyre növekszik. Ezt mutatja az e tárgyban legutóbb első ízben megtartott Nemzetközi Reprográfiai Kongresszus /Köln/ is, amelynek rendezésében az UNESCO és a Fédération Internationale de Documentation is részt vett. Ezzel párhuzamosan rendezte a Deutsche Gesellschaft für Dokumentation "A reprográfia ABC-je" című kiállítását. A cikk ez alkalomból áttekintést nyújt a korszerű eljárásokról és készülékekről, példaszerűen jelezve ezek rendeltetését, a kapcsolatos racionalizálási lehetőségeket. A reprográfiai eljárások jelentőségének fokozódása egyrészt a tájékoztatási igények állandó növekedésével, másrészt az egyre bonyolultabbá váló technikai folyamatokkal függ össze. Ismerteti a fényképeszeti úton készülő lenyomatok, a fényképmásolatok és az egyre inkább előtérbe nyomuló mikrofilm-eljárás alkalmazásához fűződő szempontokat /ez utóbbival kapcsolatban kiemelve a szervezési lehetőségeket és előnyöket/, továbbá egyes felvevő, leolvasó, másoló, nagyító, tároló készülékek jellemző adatait. Kimutatja a mikrofilmek alkalmazása révén elérhető megtakarításokat. A mikrofilm-eljárásnak bér munka formájában történő igénybevétele is mód nyílik; Amerikában egyébként az ehhez szükséges készülékek már a vállalatok szabványos felszereléséhez kezdenek tartozni. Végső fokon a racionalizálás e segédeszközének alkalmazása és széleskörű hasznosítása nem annyira beruházási kérdés, hanem főként az új iránti fogékonyságon, a hozzáértésen múlik.

/T.I./

139

778.1

A reprográfia - ma. - /Die Reprographie - heute/ - THIELE, G. - Nachrichten für Dokumentation, 14.k. 3.sz. 1963.szept. 136-138.p.

A reprográfia 10 év alatt egy egész iparágat teremtett, amit igazolt - többek között - a hannoveri vásár, a kölni I. reprográfiai világkongresszus és bemutató, a londoni "Repro 63" és a párizsi "Si-kop" kiállítás is.

Egyedi másolatok előállítására szolgálnak az ún. gyorsmásoló eljárások. Az ilyen célra szolgáló készülékek 500-1000 DM közötti árban kaphatók, egy A4 alakú másolat ára 0,32 DM. A kisebb elektrofotografikus másoló berendezések ára 4000-6000 DM, egy másolaté 0,25 DM. /Pl. Ozafar 20, Electrostatie 33./

Egyedi másolatok nagyobb mennyiségben való előállítására szolgál az optikai úton előállított fotokópia. Készülékeinek ára 6000-12 000 DM. Egy A4 kópia előállítása kb. 0,60 DM. Kicsinyítés lehetséges. A Rank Xerox 914 /amely csak kölcsönözhető/ útján előállított másolat önköltsége 0,28 DM.

Kisebb példányszámu másolatok előállítására /pl. katalóguskartonok/ a diazo eljárások igen megfelelőek. Az ehhez szükséges beren-

238

dezősek ára 1000-25 000 DM között váltakoznak, egy A4 másolat költsége 0,12-0,15 DM. A többszörözéshez szükséges közbeeső eredeti használata esetén a költség 0,75-0,80 DM.

Nagyobb példányszámu másolatok előállítására az offset eljárás a legelterjedtebb. Az ilyen berendezések ára 6000-20 000 DM között váltakozik. /B.S./

140

778.1

Dokumentum másoló eljárás kiválasztása. - /Process selection for document reproduction/ - VERRY, H.R. - Unesco Bulletin for Libraries, 17.k. 5.sz. 1963.szept.-okt. 269-274.p.

A reprodukálás megfelelő eljárásának vagy készülékének kiválasztását az igényeknek kell meghatározniuk, amik az alábbiakból tevődnek össze: méret, minőség, típus és szín, a szükséges másolatok száma és a tartóssági követelmény.

Az ismertebb eljárások az alábbi táblázatban foglalhatók össze:

Eljárás	Nedves Félszáraz Száras	Állandóság	Kicsinyítés Nagyítás	Minőség	Könyv v. Egylapos
reflex /modern/ fotokópia	félszáraz nedves	kétséges állandó, ha jó az elő- hívás	nem igen	jó jó	mindkettő mindkettő
diffúziós	félszáraz	igen	nem	jó	mindkettő
Verifax	félszáraz	igen	nem	megfelelő	mindkettő
Thermo- fax	száras	nem	nem	elég jó	mindkettő
Richner	száras	nem	nem	elég jó	?
elektro- fotogra- fikus	száras	igen	néhány készülék	jó	mindkettő
Océ /Diazo/	félszáraz	nem	nem	jó	mindkettő

/B.S./

141

778.11

A kétfüldős eljárás mai állása. - /Der heutige Stand des Zweifachfahrens/ - BERTHOLD, W. - Reprographie, 3.k. 8.sz. 1963.okt.-nov. 183.p.

A kétfürdő, más néven stabilizáló eljárás az utóbbi években egyre nagyobb tért hódított. Ennek a gyorsmásoló eljárásnak az a lényege, hogy a szokásos fixálás és mosás helyett ammoniumrhodanid stabilizálót használnak. Előnye a gyorsaság és a sokoldalú felhasználási lehetőség. Másolásra, nagyításra, direkt pozitív készítésére használható, tónusos és vonalas munkáknál egyaránt.

A kétfürdő eljárás többféle módon használható fel a gyakorlatban. Vannak olyan papírfajták, melyeknél az előhívó a papír emulziójába bele van adagolva. Erre a célra klórezüst emulziókat használnak. Az előhívó oldat, más néven aktivátor, tulajdonképpen nem tartalmaz előhívó anyagot, mert ez a papír emulziójában már bennfoglaltatik. Az előhívóoldat tehát csupán alkálit, és konzerválás céljára nátrium-szulfidot tartalmaz.

A stabilizáláshoz ammoniumrhodanidot használnak, melyhez még bizonyos szabadalmazott, a képek tartósságát biztosító egyéb anyagokat adagolnak az előállító gyárak. A papírok megvilágításához és kidolgozásához speciális elektromos hajtású másoló és előhívó gépeket használnak, melyek 3 perc alatt kidolgozzák a képeket. Az így nyert másolatok évekig használhatóak, de hosszabb raktározás céljára utólagos fixálás és mosással tartósíthatók. /G.A./

142

778.182

ALOS RP 150 reprodukciós felvevőgép. - /Reproduktionskamera ALOS RP 150/ - Reprographie, 3.k. 8.sz. 1963.okt.-nov. 185.p.

Az ALOS RP 150 felvevőgép fotokópiák, reprodukciók készítésére használható, nagyüzemekben. A készülékkel eredeti nagyságú, kicsinyített vagy nagyított másolatok készíthetők automatikus élességállítással és megvilágítással.

Maximális kicsinyítés 1:4, pl. A 0-ról A 4-re. Maximális nagyítás 4:1, pl. A 5-ről A 1-re. Maximális felvételi nagyság 210 mm x 297 mm.

A felvételezéshez 4 db 500 W-os reflektor szolgál, mellyel maximum A 0-ás dokumentumok felvételezhetők. A felvevőgép lencséje 1:9/f = 300 mm, két színszűrővel van felszerelve. A tükkörreflexház elforgatható. A felvételekhez 210 mm széles tekercsfilmeket használnak, mellyel A 4-es és A 5-ös képek készíthetők. A kazettákba 100 m hosszú film, vagy papír tárolható. A feltekercselő kazetta bármikor eltávolítható, egy gombnyomásra a filmet bárhol levághatjuk.

A nagyítások készítésére higanygőz lámpa szolgál, a filmkazetta helyére a negatív tartó kerül. A készülék különféle tartozékokkal van felszerelve. /G.A./

143

791.43-96

Nem-játékfilmek az Egyesült Államokban. - /Non-theatrical films in the U.S.A./ - The Scientific Film, 4.k. 5.sz. 1963.okt. 126-129.p.

Az Egyesült Államokban gyártott rövid filmek és audió-vizuális

eszközök pénzügyi vonatkozásai igen érdekes képet adnak a gyártásról, forgalmazásról, felhasználásról. Elsősorban az 1961 és 1962 év adatait hasonlítja össze, de 5 évre visszapillantva a fejlődési vonalat is megadja.

Az Egyesült Államokban 1962-ben 432 millió dollárt fordítottak a területre, ami 4 % növekedést jelent az 1961 évhez viszonyítva. A növekedés elsősorban az ipar és az oktatás számára készült filmeknél mutatkozik, ami összefüggésbe hozható pl. az úrkutatásban mutatkozó fokozódó aktivitással is.

A költségeket tételszámbra, azaz filmekre áttéve, ez 1962-ben 9200 produkciót jelent az 1961 évi 8500-al szemben.

További érdekes adatok: 1962-ben 41 ezer 16 mm-es hangosfilm vetítő készüléket vásároltak, ezekkel kevesebbet mint 1961-ben /export eladás 6151, import útján bekerült gép 225/. Az iskolai vásárlás 58%, az iparban vásárolt gépek pedig 19 %-ot tesznek ki. /Ez az arány jobb mint 1961-ben/. A 41 ezerből 16 ezer vetítógépet használtak adtak el. 1963 január 1-én az Egyesült Államokban 74 900 16 mm-es hangosfilm vetítőkészülék volt használatban. A 8 mm-es hangosfilm vetítőkre vonatkozóan csak töredékes adatok vannak, ezek vásárlására kb. 1 millió dollárt költöttek 1962-ben.

Az egyes felhasználási területek részletes ismertetése után 8 éves összehasonlítást tesz: 1958-tól 1962-ig 41 %-os emelkedés mutatkozik az audio-vizuális célokra fordított összegben. Évenként nézve azonban a fejlődést, az első három évben erőteljesebb, mint 1961-62-ben. Az 1963 évre azonban kedvezőbb mérleg várható, aminek magyarázata a filmek növekedő felhasználása az iparban, a kutatásban és a tájékoztatásban.

/G.M./

